

QFWF-Intercultural Storytelling project 2020-2021

Inhoudsopgave

QFWF-Intercultural Storytelling project korte omschrijving2

Eindrapportage: de oplevering van de ontwikkeling van het QFWF-Storytelling project3

Bijlagen:

1. De interculturele les voor de Middenbouw11

2. De aanvraag: QFWF-Intercultural Storytelling project-Proposal

Arts-dialogues for Global Citizenship (wereldburgerschapsvorming) 17

3. De Voortgangsrapportage: het eerste half jaar van de ontwikkeling van het QFWF-Storytelling project.....26

QFWF-Intercultural Storytelling project

Animal Wisdom: learning from animals how to bridge gaps between cultures!

In een team ontwikkelt de Quest for wisdom foundation (QFWF) een storytelling programma, gebaseerd op verhalen uit Oost en West, Noord en Zuid waarin de wijsheid van dieren centraal staat.

In het QFWF-storytelling programma komen zowel kenmerkende culturele verschillen naar voren – zoals de draak als belichaming van goede of van slechte krachten – als boeiende overeenkomsten, zoals de vlinder als symbool van de ziel en de vuurvogel als symbool van transformatie. Met die symbolische betekenis van dieren als dragers van wijsheid en van natuurlijke kracht kunnen we bruggen tussen culturen bouwen.

Vuurvogel, symbool uit de game Quest for wisdom

De symboliek van aarde, water, lucht en vuur, en hoe het leven van de dieren met het spel der elementen is verbonden, schept een wereld van boeiende verschillen en overeenkomsten tussen culturen. De vragen die in het QFWF-storytelling programma centraal staan: wat vertellen dieren en hun elementaire kracht over de wijsheid uit verschillende culturen? En biedt die wijsheid van dieren een venster op een elementaire levenskunst en verbindingen tussen culturen, een transculturele levensoriëntatie?

Het door het QFWF-team ontwikkelde materiaal voor het interculturele storytellingprogramma zal zowel ten behoeve van levende ontmoetingen tijdens de jaarlijkse Ontmoetingsdag en masterclasses gepresenteerd en verder ontwikkeld worden; als in een digitale vorm beschikbaar worden gesteld aan bibliotheken en scholen in de regio Amsterdam Zuid-Oost en Weesp.

Heidi Muijen,

Voorzitter Quest for wisdom foundation

Eindrapportage: de oplevering van het QFWF-Storytelling project Animal Wisdom, mei 2021

In deze eindrapportage verantwoordt de Quest for wisdom foundation (QFWF) hoe de toegekende subsidie door het Prins Bernard Cultuurfonds in samenwerking met het fonds voor Zuidoost besteed is ten behoeve van een intercultureel storytelling project. Eind mei 2020 is er een subsidie aanvraag ingediend en in een schrijven dd 24 juni 2020 is de aanvraag gehonoreerd. De voortgangsrapportage is op 6 november 2020 opgesteld en mei 2021 is het project afgerond.

In deze eindrapportage leest u over de wijze van oplevering van het project: in de vorm van **een animatie** als een ‘teaser’ voor een Animal Wisdom game en **een filmpje** als ‘teaser’ voor een inleidende digitale interculturele les(module) *“Burgerschapsvorming, diversiteit en inclusie”*. Op basis van deze ‘teasers’ benadert de QFWF scholen via bibliotheken in de regio Amsterdam Zuidoost en Weesp en organiseert in de zomer 2021 een workshop als levende interculturele les. Tevens bereikt de QFWF doelgroepen via de [QFWF Nieuwsbrief](#), [Videokanaal](#) en [informatie](#) op [websites](#).

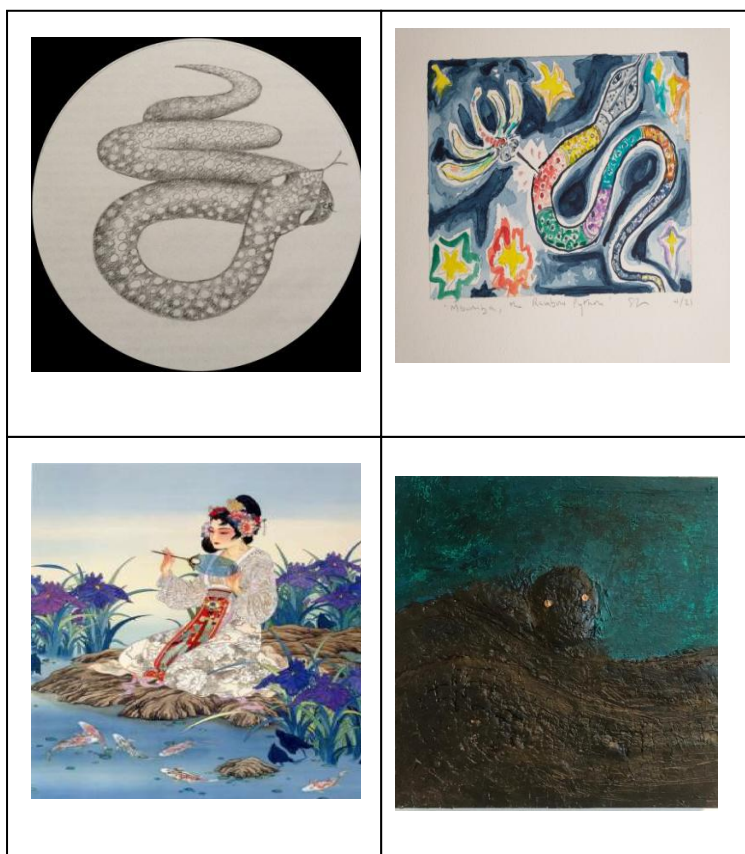
Toegevoegd is een verantwoording van het uitgekeerde bedrag. In de bijlagen treft u de voortgangsrapportage; alsmede de subsidie aanvraag en de toekenningbrief aan en tenslotte een beschrijving van de interculturele les.

Oplevering van het project Animal Wisdom – educatief materiaal

De wijsheid van de slang, gezien vanuit de vier windstreken

Afbeeldingen West - Zuid, respectievelijk:

De Witte Slang uit Sprookje van Grimm, tekening Chrisje Ronde - The Rainbow Snake from Congo Tales, Aquarel Greg Suffanti

Afbeeldingen Oost - Noord, respectievelijk:

The White Snake Goddess, Carolyn Young painting of Chinese mythology - Meeting the Snake mind, Robin Stemerding painting of a myth from Indigenous peoples of North America

De oplevering van het project bestaat uit twee 'teasers', gebaseerd op uniek materiaal van beeldend kunstenaars, narratieve expressies uit het QFWF-Animal Wisdom programma.

Dit educatieve materiaal is gebaseerd op dierenverhalen. Vijf dieren(groepen) staan daarin centraal, die steeds worden gezien vanuit cultureel diverse verteltradities uit de vier windstreken:

- Chinese mythologie (Oost),
- Europese (Germaanse) sprookjes (West),
- Mythen van de inheemse volken van Noord-Amerika (Noord),
- volksverhalen uit Congo (Zuid).

De twee 'teasers' zijn ontwikkeld tot aansprekende educatieve vormen:

Vogel Grijp, tekening door Chrisje Ronde

1) Een animatie van een Sjamaan met **Vogel Grijp**, als basis voor een Animal Wisdom game, te zien via [het QFWF-videokanaal](#): De sjamaan klimt op de rug van Vogel Grijp voor de tocht over het grote water. Daar aan Gene Zijde van het water ontsluiten zich verschillende werelden, waar de sjamaan dieren volgt en hun wijsheden op het spoor komt

2) Een 'filmpje' van een (digitale) les(module) "*Burgerschapsvorming, diversiteit en inclusie*": via de website – [Animal wisdom](#) – in ontwikkeling. Het filmpje introduceert een lesmodule, die primair voor de Middenbouw van de basisschool is bedoeld. Te zijner tijd volgt een introductie voor de Bovenbouw en voor het

Voortgezet Onderwijs; alsook voor andere doelgroepen, zoals MBO en HBO.

Beide 'teasers' zullen worden gepresenteerd in de zomer 2021 in De Bibliotheek in de regio Amsterdam Zuidoost/ Weesp met een workshop, waarvoor belangstellende scholen, ouders en leerlingen worden uitgenodigd.

Doel van het educatieve materiaal: wereldburgerschapsvorming

Het overkoepelend doel van het educatieve materiaal uit het Animal Wisdom programma is wereldburgerschapsvorming langs drie wegen:

1. **Elementaire levenskunst:** dierenverhalen als bron van ecologische wijsheid van dieren in hun element;
2. **Interculturele levenskunst:** diversiteit van dierenverhalen als spiegel om kritisch naar (eigen) culturele vooringenomenheid te kijken; via dialoog interesse voor andere culturen op te wekken met het oog op een intercultureel bewustzijn;
3. **Transculturele levenskunst:** dierenverhalen en artistieke expressies van dieren uit diverse culturen als inspiratie voor cocreatie en verbindingen tussen culturele perspectieven.

De gekozen educatieve middelen die door de beeldend kunstenaars zijn ontwikkeld zijn narratief en kunstzinnig met het oog op het stimuleren van een co-creatieve ruimte van verbeelding en uitwisseling.

Deze werkwijze is beproefd tijdens de door de QFWF georganiseerde Ontmoetingsdagen, workshops en masterclasses. De uitkomst van deze pilot (zie de Tussenrapportage, pp.27-29) is dat mensen daarin vrij(er) worden van de eigen culturele identificaties en referentiekaders. In die vrije ruimte kan belangstelling worden gewekt voor andere culturen en culturele expressies en invalshoeken.

Elementaire doelstelling

In zijn afscheidsrede van de Universiteit Leiden geeft filosoof Gerard Visser in zijn verhandeling een bondige omschrijving van vrijheid, als het “in je element zijn” (Visser, 2015, p.78) – dieren zijn daarin meesters, zo toont bijvoorbeeld het schilderij Koi van Caroline Young.

In Japan, Koi (Carp) are considered a symbol of happiness, good fortune and prosperity – Caroline Young

Spreekwoorden drukken het ‘in je element zijn’, als wijsheid van dieren uit:

Zo vrij als een vogel.

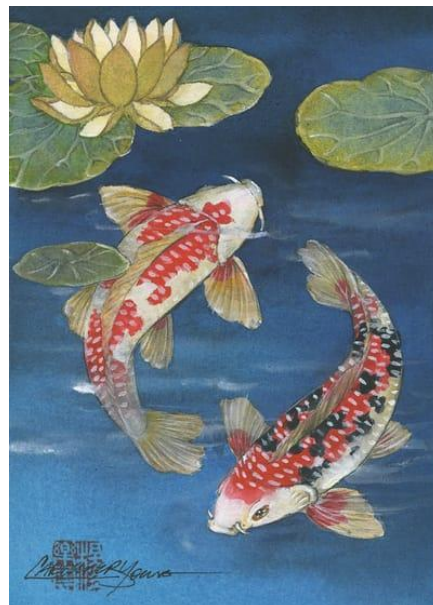
Zo gelukkig als een vis in het water.

Zo kruiperig als een slang.

Zo moedig als een leeuw.

De elementaire wijsheid van dieren vormt het uitgangspunt van het QFWF-Animal Wisdom programma. Langs deze weg is het mogelijk de dierenwijsheid, die uit de spreekwoorden en de verhalen uit alle windstreken naar voren komt, laagdrempelig te bespreken en met elkaar te vergelijken. Een daartoe geschikte ingang vormt

de symboliek van de natuurelementen, waarmee de dieren zijn verbonden. Het rijke materiaal verzamelt de QFWF op een speciaal daartoe ontworpen website – [Animal wisdom](#) – waar de dierenwijsheden met behulp van kleuren geordend worden:

***Groen - Aarde - Slang als vertegenwoordiger van aardedieren**

*** Blauw - Water - Botje als vertegenwoordiger van Vissen /waterdieren**

*** Geel - Lucht -Raaf als vertegenwoordiger van Vogels / luchtdieren**

*** Rood - Vuur -Leopard als vertegenwoordiger van Katachtigen**

*** Wit/ paars - Ether - Vuurvogel als vertegenwoordiger van Fabeldieren**

Met de elementaire rangschikking wordt bovendien voorkomen dat er cultureel een boven- of onderschikking plaatsvindt wanneer de verschillende dierenverhalen en andere culturele expressies van dierenwijsheid, kunst, rituelen, meditatie, filosofie, muziek, en storytelling tradities met elkaar worden vergeleken.

Het aldus verzamelde educatieve materiaal, geordend naar ‘het Rad van Dieren-Wijsheid’ vormt de basis voor het ontwikkelen van ‘elementaire levenskunst’. Zoals het leven in de natuurelementen mensen met andere aardebewoners verbindt – door de zeeën en rivieren en omdat iedereen dezelfde lucht ademt – zo draagt dierenwijsheid als elementaire

levenskunst ertoe bij mensen uit verschillende culturen als wereldburgers van de kosmopolis met elkaar te verbinden.

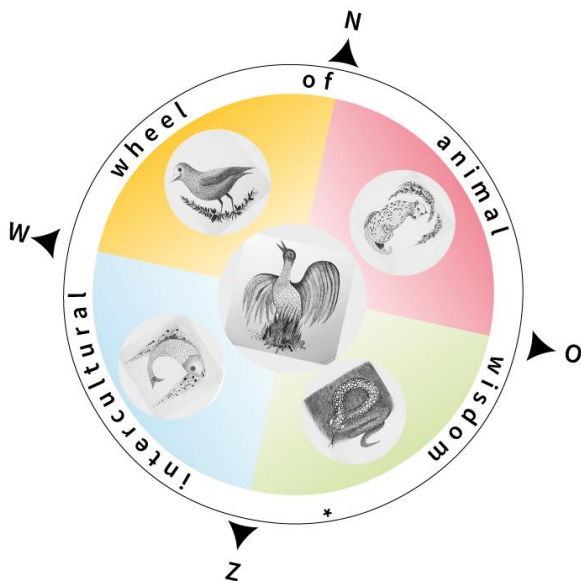
Het Rad van dieren-wijsheid ofwel Wheel of Animal Wisdom

Interculturele doelstelling

In alle culturen worden er (on)deugden spreekwoordelijk verbonden aan dieren. De culturele verschillen daarin vormen een boeiende insteek meer over een (andere) cultuur te leren. Vooral in mythen en volksverhalen uit alle windstreken vormen dieren een morele spiegel, zoals de fabels van Aesopus, Van den vos Reinaerde en De La Fontaine:

Zo slim als een vos.

Niemand vertelt verhalen aan Ntikuma, het spinnekind [Ghanees spreekwoord].

De slimheid hoort in de Europese verhalen kennelijk bij de vos en in de Ghanese en Caraïbische verhalentradities bij de spin Anansi.

Ook gevoeliger onderwerpen kunnen zo spelenderwijs aan de orde worden gesteld.

Waar in Europese zegswijzen het varken met liederlijkheid en luiheid is geassocieerd en het in de Islamitische cultuur als een onrein dier geldt, daar ziet de Chinese cultuur dit dier als een toonbeeld van levensvreugde en trouw, zoals blijkt uit de positieve kwaliteiten van het varken in de Chinese dierenriem.

E-books

Behalve de eerstgenoemde vier storytelling tradities van Chinese mythologie, Europese sprookjes, Congo tales en mythen van de indigenous peoples uit de Noordwestkust van Amerika – die de basis vormen van het Animal Wisdom programma – hebben bij de QFWF betrokken auteurs en kunstenaars dierenverhalen in uiteenlopende genres verzameld. Deze zullen als e-books op de website Animal Wisdom worden ontsloten tot culturele collecties uit specifieke regio's en storytelling tradities:

***De Jataka tales** met boeddhistische thema's van vrijgevigheid en compassie: 11 dierenverhalen herteld door en geïllustreerd met aquarellen van Greg Suffanti;

***Dierenverhalen uit Madagascar**, uit de oorspronkelijke bronnen vertaald door Dr. Marcel Reyners;

***Dierenverhalen uit de orale Akan/ Ewe storytelling traditie** uit Ghana en uit de eerste hand opgetekend door taalkundige Dr. Kofi Dorvlo;

***Dierenverhalen geïnspireerd op de Indiase Panchatantra tales**, ingeleid en (na)verteld door Dr. Nivedita Yohana met tekeningen van Nour Kayali.

The Great Goose, Jataka tale, Aquarel Greg Suffanti

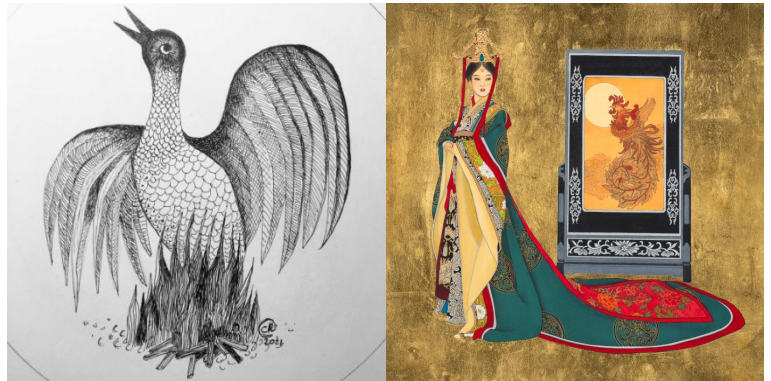
Transculturele doelstelling

In het QFWF-storytelling programma Animal Wisdom komen zowel kenmerkende culturele verschillen naar voren – zoals de draak als belichaming van goede (oost) dan wel van slechte krachten (west) – als boeiende overeenkomsten, zoals de vuurvogel, die als Garuda, Fenix of Phoenix en vogel Grijp in Oost en West geldt symbool van de reis van de ziel en van transformatie.

Vuurvogel Chrisje Ronde en Chinese Fenix Carolyn Young

Dit gegeven dat de aan de elementen verbonden dieren-wijsheid culturen met elkaar verbindt, is gevisualiseerd in het Rad van dieren-wijsheid ofwel the Wheel of Animal Wisdom. Dit ontwerp op basis van de pentekeningen van beeldend kunstenaar Chrisje Ronde wordt gebruikt als basis voor de Animal Wisdom website, die door webdesigner TastyMouse in de zomer 2021 de ether in gaat.

Spelconcept Animal Wisdom in ontwikkeling

Op basis van de gelaagdheid van Elementaire, Interculturele en transculturele Levenskunst ontleend aan de dierenverhalen uit vier culturele regio's (Noord, Zuid, Oost, West) ontwikkelt de QFWF een spelconcept.

In dit concept verbeelden de vijf diengroepen, verbonden aan de vijf natuurelementen, elementaire kwaliteiten en thema's van levenskunst:

- aarde – slangen; vitalisering, vernieuwing, kosmische wijsheid.
- water – vissen; gelukkig en in balans zijn, de reis van de ziel.
- lucht – vogels; vrij zijn, tussen hemel en aarde, boodschappers van de ziel.
- vuur – katachtigen; vurige kracht en moed, meesterschap.
- ether – fabeldieren; verbinding tussen de elementen en transformatie: zoals de vuurvogel vuur en lucht verbindt tot de kunst te herrijzen uit de eigen as.

Website Animal-wisdom.org

Aan de website komt het educatieve materiaal in de vorm van voornoemde lesmodulen, de animaties, de game en de e-books te hangen. Dit multimediale materiaal spreekt tot de verbeelding en toont hoe diersymboliek culturele grenzen overschrijdt. Zowel het vertellen van deze verhalen, het tonen van de artistieke expressies als het van daaruit co-creatief vormgeven van dierenwijsheid kan verbindend werken en bruggen tussen culturen slaan.

Art-Dialogues rond Dieren-Wijsheid

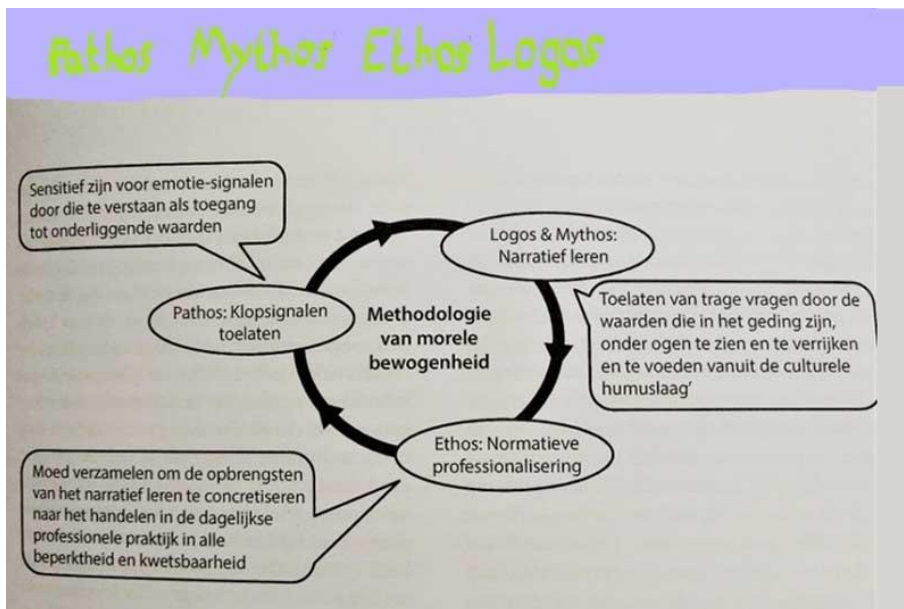
Kortom, de doelen van het educatieve programma *Animal Wisdom* zijn gericht op menswording en gemeenschapsvorming, doordat leerlingen vrijer en kritischer leren denken en dialogisch uitwisselen op een creatieve, inclusieve en open manier. In een artikelen serie [De Gulden Snede](#) op de QFWF-website zijn deze doelen vanuit de

interculturele achtergronden beschreven en toegelicht.

Ze vormen stappen op weg naar wederzijds begrip en appreciatie van zowel persoonlijke als culturele verschillen. Ingrediënten voor het stimuleren van kosmopolitische en ecologische bewustwording.

Hierbij maken we gebruik van Art Dialogue Methods (Muijen & Brohm, 2018; Muijen & De Ronde, 2020) dat gebaseerd is op een samenspel van pathos, mythos, ethos en logos. Dat wil zeggen een samenspel tussen de verbeeldingskracht, creatieve werkvormen, dialoog en reflectie. Deze krachtige voertuigen helpen de doelstellingen van het educatieve programma *Animal Wisdom* te verwezenlijken.

Figuur: Art Dialogue Methods door samenspel; een dialogos vanuit bewogenheid (pathos), verbeeldingskracht (mythos) en het moreel kompas (ethos).

Zoals aangegeven in de figuur *Art Dialogue Methods* start de weg van de morele bewogenheid met

het beluisteren van klopsignalen (Kunneman, 2005; 2017). Hoe verschillend oude mythische (dieren)verhalen ook zijn, ze bevatten waardevolle kennis van generatie op generatie doorvertelde culturele en familie verhalen in gemeenschappen, die ook een interculturele samenhang vertonen.

In het samenspel tussen kunstzinnige expressies en verhalende wijsheid speelt vooral de verbeeldingskracht (mythos) van de deelnemers (leerlingen) een cruciale rol. Door een afwisseling van inspirerende beelden, muziek en verhalen wordt de oude wijsheid via diverse mediale vormen in beleving (pathos) gebracht, die verschillende zintuiglijke kanalen prikkelen. De vragen en creatieve oefeningen zijn dialogisch vormgegeven, zodat ze herkenbare kwesties aanraken en morele gevoelens en bevindingen ontlokken (ethos).

Aldus kan de cyclische werkwijze worden geconcretiseerd in een lesprogramma met de volgende opbouw:

- **Inspirerende introductie** (film, animatie, voorstelling, vertelling, muzisch, dansant): het in beleving brengen van dierenwijsheid vanuit de gekozen verhalen(tradities); door middel van artistieke expressies;
- **Oefening**: creatieve doorwerking van en reflectie op de vertolkte dierenwijsheid – oefening geïnspireerd door bijpassende beelden, rituelen, dansen en muziek uit het QFWF-storytelling programma *Animal Wisdom*.
- **Art Dialogues**: dialoog met de creaties uit de creatieve verwerkingsoefening; perspectiefwisseling steeds vanuit een andere specifieke culturele invalshoek: een reis langs Oostelijke, Westelijke, Noordelijke, Zuidelijke wijsheidstradities.

De wijsheid in de oude verhalende kennis wordt levend in een dia-logos met inspirerende voorbeelden uit verschillende culturele storytelling tradities. In die zin zijn de dierenverhalen soms meer gericht op het dier en diens 'natuurlijke aard' en soms meer op de culturele perspectieven van waaruit het dier wordt gezien. De creatieve oefeningen spreekt de eigen wijsheid in mensen zelf aan. In die gelaagdheid vormen ze 'morele spiegels' voor menselijke ontwikkeling en gemeenschapsvorming. Ze vormen levenslessen voor 'het goede (samen) leven'.

Het eerste ontwerp van een inleidende interculturele les voor de Middenbouw van de Basisschool staat beschreven als Bijlage 3, vanaf p.26.

Zodra de bibliotheken weer open mogen gaat de QFWF een evenement organiseren in de regio Amsterdam Zuidoost en Weesp, waarbij scholen en geïnteresseerden worden uitgenodigd.

Ook zal aan het lesmateriaal aandacht worden gevraagd tijdens de QFWF-Ontmoetingsdag in de zomer 2021, waarbij materiaal uit het Animal Wisdom programma getoond wordt rond het thema **Vogelwijsheid in intercultureel perspectief**:

Birds/ Animals of the Air

Deze eindrapportage met de concrete producten van beide 'teasers' vormt de oplevering van het project, terwijl het Animal Wisdom programma zich verder ontwikkelt. De QFWF hoopt voor de verdere uitontwikkeling tot producten weer eens een beroep op de fondsen te mogen doen!

Eindafrekening Subsidie gelden

Ontvangen totaal in 2 delen:

dd. mei 2020 en december 2020 € 850,- totaal € 1700,-

Kosten ontwikkeling digitale content:

Indian storytelling beelden door Nour Kayali
t.b.v. lesmateriaal en animatie 6 x € 100,- € 600,-

Congo tales & Ghanaian storytelling
beelden door Louis van Marissing € 250,-

Indigenous peoples of North America storytelling tradition
beelden door Robin Stemerding € 250,-

European storytelling Sprookjes van Grimm
beelden door Chrisje Ronde € 500,-

Catering jaarlijkse Ontmoetingsdag € 73,-

Huur Cursusruimte van De Bibliotheek in Weesp
dd 17 oktober 2020 € 41,65

Totaal € 1714,65

Bijlagen

Bijlage 1: Een Interculturele les

Burgerschapsvorming op de Middenbouw

Hieronder volgt een schets van de eerste ontwikkelde inleidende (digitale) les, op basis van het materiaal van de QFWF Ontmoetingsdagen in 2019 en 2020¹.

Deze les toont hoe mensen uit alle culturen eeuwenlang hebben geleerd van dieren: over de trouw van een hond; hoe zich krachtig te manifesteren zoals een leeuw; hoe zich vrij te voelen als een vogel in de lucht en hoe een goed leider voor de gemeenschap te zijn; over de wijsheid van slangen en hoe zij in het Hindoeïsme als heilige dieren worden vereerd.

Ontwikkeling in de richting van verlangen ...

Wei Zifu, Empress Wei met de Chinese Fenix op het schilderij naast zich – schilderij Caroline Young

De les is opgebouwd door eerst vooral inspirerende voorbeelden te tonen, via muziek, beelden en verhalen over een aantal dieren. Dan volgen steeds meer interactieve instructies aan de hand van vragen bij de vertelde verhalen en getoonde beelden. Tot slot een creatieve oefening teneinde de leerlingen zelf een dier te laten verbeelden en het verhaal van dit dier te laten vertellen.

Leerprocessen beginnen met vragen en verwonderen, daarom start de les met een muzikaal fragment over de vuurvogel

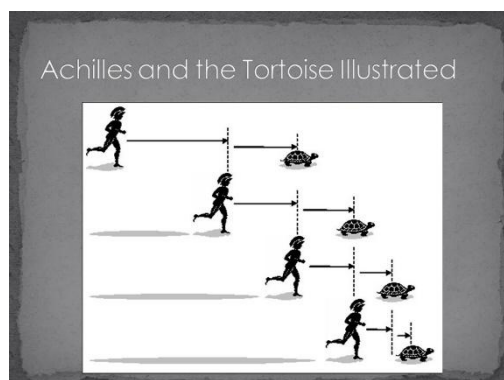
(Stravinsky) en de hemelse kracht van dit mythische dier: het volgen van de kracht van verlangen door een veer van de vuurvogel te vangen!

Beeldende, verhalende, muzikale dieren en dieren in de natuur!

Het gegeven dat dieren niet alleen in de natuur, maar evenzeer leven in films, beeldende kunst, verhalen en muziek, vormt een rode draad door de les. Bewustwording door te leren luisteren, verwonderen, verbeelden, verwoorden, Bijvoorbeeld: *Hoe hoor je leeuwenkracht in 'het Carnaval der dieren' van de Franse componist Camille Saint-Saëns?* Na het filmpje kan er met de groep leerlingen een dialoog volgen over hoe de moed en de kracht van de leeuw zowel door de humorvolle beelden in het filmpje als in de 'crescendo's' van de muziek voelbaar verklankt en verbeeld zijn.

In de les wordt *Animal Wisdom* aan de hand van spreekwoorden geïntroduceerd. Kan het zijn dat de overgeleverde wijsheid over dieren onze zintuiglijke evidenties tegenspreekt?

*Achilles en de schildpad*²

¹ Zie het verslag hiervan in de [Nieuwsbrief](#) Spinnend web

Volgens een latijns spreekwoord – “Festina lente” ofwel “Haast u langzaam”, waar de schildpad een meester is – zou de sloomheid van de schildpad beter zijn dan de snelheid van de atletische Achilles!

De Griekse wijsgeer Zeno geeft wiskundig bewijs voor deze spreekwoordelijke levenskunst en laat de paradox voelen: dat Achilles de schildpad niet kan inhalen! Zo geeft de inleidende les ‘voor elk wat wils’; ook voor de slimmerds voer om op te kauwen en op door te denken!

De wijsheid van de groep

Een volgend thema in de les is: hoe welbevinden voor een groep te bevorderen?

Die sociale levenskunst wordt lichtvoetig aangesneden met de vraag: “*Hoe (on)wijs zijn dieren in een zwerm, kudde of school?*”

De spreekwoordelijke vrijheid van een vogel in de lucht wordt ‘geproefd’ door die vrijheid te problematiseren: zou alleen vliegen niet ook eenzaam kunnen maken? Zou je niet juist vrijer met elkaar kunnen zijn, doordat een groep ook bescherming biedt? En welke rol speelt een leider in de groep? Die kan zowel manipuleren en uitbuiten als de goede orde bewaren! Over welke kwaliteiten dient een goede leider te beschikken? Deze vragen worden aangesneden aan de hand van een verhaal uit de Indiase Panchatantra Storytelling traditie – naverteld door Nivedita Yohana – en gespiegeld in spreekwoorden:

“Zo wijs als een Uil” ... “Zo sterk als een Adelaar” En: “Zo ... als een Kraai”...?

Deze laatste vogel betoont zich in dit verhaal zo sluw als de spin uit de Anansi verhalen! Ook in andere verhalen bestaat er een mythische overeenkomst tussen deze slimme spin en kraaien en raven als ‘trickster’-figuren: de kraai in dit verhaal zaait tweedracht door zijn praatjes en ondergraaft daarmee de aanstaande benoeming van de uil als de nieuwe koning van de groep vogels.

Anders ‘betekenen’ door te tekenen

Slang – tekening Nour Kayali

De kwaliteiten van dieren zijn door verhalen en in muziek hoorbaar. Beeldende kunst vermag ze (anders) te tonen! Een voorbeeld hiervan is de slang die de 14-jarige Nour Kayali in opdracht voor het QFWF-Animal Wisdom programma tekende. Toen zij aangaf liever een ander dier te willen tekenen, begon zij met Tijger en Vuurvogel. En daarna toch: Slang! Zie hier haar tekening, waarin zij de weerzin die zij aanvankelijk voor dit dier voelde, heeft omgezet. Leren door te tekenen en zo (anders) te be-tekenen!

Leren door zelf te tekenen. En (hoe) kun je leren van tekeningen van anderen?

In de les wordt een voorbeeld gegeven hoe te leren van de verbeelding van slangen door mensen uit andere culturen en windstreken. Namelijk hoe de slang in de hindoeïstische traditie wordt vereerd en geldt als een heilig dier! Gevolgd door een slangenverhaal van Nivedita Yohana – De slang en een hebzuchtige boer – geïnspireerd op de Panchatantra storytelling traditie uit India, waar kinderen nog steeds zo worden

² Bron: [Achilles en de schildpad](#)

onderwezen! Vragenderwijs kunnen kinderen zelf lessen uit een verhaal trekken door te vragen naar de kwaliteiten van de slang:

“Slim, omdat hij de boer te slim af is?
Of gemeen, omdat hij de kippen van de boer eet?!
Of juist lief, omdat hij al het gestolen vlees deelt met vrienden en familie?! Of....?”

Er zijn vele lessen te trekken uit dit slangenverhaal, waarin de hebzuchtige boer de slang aanzette tot het vermoorden van diens ijverige buurman, op wie hij zo jaloers was. In plaats daarvan vrat de slang het pluimvee van de boer en liet zijn vrienden en familie meegenieten. De hamvraag lijkt daarom:

“Zou jij aan de slang iets vragen dat tegen diens aard ingaat?”

De moraal uit een dierenverhaal: tegen of volgens de natuurwet?

*Ontmoeting met een cobra – tekening
WH Drake³*

Welk antwoord je ook geeft op deze laatste vraag, de kwestie achter de kwestie wijst op een overeenkomstig motief in dierenverhalen in verschillende windstreken.

Bijvoorbeeld in het verhaal over de twijfelachtige vriendschap tussen een krokodil en een vis uit het QFWF-storytelling programma *Animal Wisdom*.

Nadat Krokodil en Vis samen romantisch hebben gedanst onder het maanlicht, gaan ze slapen. Midden in de nacht slaapwandelt Krokodil naar de eieren van zijn vissenvriend en eet ze allemaal op! De moraal uit dit verhaal:

“De wetten van de natuur gelden overal, ook in vriendschap, en dienen te allen tijde gerespecteerd te worden. En zo komt het dat krokodillen visseneieren eten”.

Een vergelijkbaar motief als dit verhaal uit de Congo tales⁴ komt eveneens voor in een Anansiverhaal uit de *Ewe orale* traditie in Ghana. In de verschillende culturele regio's lijken de dierenverhalen een verklaring te geven voor het natuurlijke gedrag van dieren, zoals de begerige eetlust van de krokodil.

De moraal uit deze dierenverhalen wijst niet zozeer op een ethiek hoe tegen je natuurlijke impulsen te vechten – zoals in sommige Europese verhalen, waarin juist ONdeugden van dieren worden bespiegeld en uitvergroot, zoals de trots van de pauw, de vraatzucht van de wolf, de luiheid van het varken, de gemene listigheid van de slang – doch veeleer luidt de levensles:

“Hoe in overeenstemming met de natuurwetten te leven?”

Scheppende processen in mens, dier en natuur

Het laatste deel van de les bevat een creatieve oefening een dier te visualiseren aan de hand van natuurgeluiden en natuurbeelden van een bos, riviertje, vogels en andere dieren. Steeds meer krijgt het gevisualiseerde dier vorm: door het dier te tekenen aan de hand van vragen:

³ [Drawing by W.H. Drake](#). The Jungle Book by Rudyard Kipling, with illustrations by J. Lockwood Kipling. W.H. Drake, and P. Frenez, 1895.

⁴ Congo tales nr. 19: Plattner, S. & Vonk, E. (Ed.) (2019) en Kofi Dorvlo, Wijsheidsweb: [Ananse and the Crocodile](#)

“Hoe ziet dat dier eruit ...?
Heeft het veren, stekels, schubben of een vacht?
Maakt het geluid of is het stil?
Hoe kijkt het? Hoe beweegt het?”

Het tekenen van het dier helpt de kwaliteiten van dit dier en wellicht van de tekenaar te be-tekenen. Al tekenend en vragenderwijs ontstaat het verhaal van het dier. Al vertellend krijgt de wijsheid van dier beelden en woorden. Zo vormt de gelaagdheid van dieren-wijsheid de bron de eigen wijsheid in zichzelf aan te spreken.

Animal Wisdom voor elementaire levenskunst

Boeiend hoe de omgang met dieren-wijsheid in de verschillende dierenverhalen ook een teken lijkt te zijn hoe er in culturen een verschillende verhouding tot ‘de natuur’ als moreel nastrevenswaardig wordt gezien.

Onder de schil van de culturele moraal schuilt de elementaire wijsheid van dieren: de levenskunst in je element te zijn! Dieren voelen zich thuis in de lucht, in het water, op of in de aarde. Hun elementaire kwaliteiten helpen hen het spel der elementen mee te spelen.

Vogelwijsheid – tekening Nour Kayali

Dit spel van de natuurelementen – aarde, water, lucht en vuur – op het ritme van de seizoenen vertegenwoordigt de creatieve krachten in de natuur. De scheppende processen lijken door te stromen in cycli volgens de natuurlijke loop der dingen. Zij krijgen anders vorm in planten en bomen, in bergen en rivieren, en in de levende wezens die deze streken bevolken.

Rabindranath Tagore (1861-1941), een veelzijdig kunstenaar en filosoof, die zich inspande voor een vrij Bengalen ten tijde van het gekoloniseerde India (Nussbaum, 2013, p. 86 e.v.) gaf aan die pathos uiting in zijn Wy-Zangen (Tagore, 1950, p. 46):

“Dezelfde levensstroom, die nacht en dag door mijn aderen stroomt, doorstroomt ook de wereld en danst in ritmische maatslag.
Het is hetzelfde leven dat in vreugde ontspruit door het stof der aarde, in talloze grashalmen, en uitbreekt in onstuimige golven van bladeren en bloemen.”

Zo heeft de natuur voor de mens steeds als leermeester gediend. Dit lijkt logisch voor ‘premoderne’ samenlevingen, maar gold ook in Europa tot aan de bakermat van de Moderne Tijd, zoals de Engelse filosoof Francis Bacon dit verwoordde in zijn programma voor een empirische natuurwetenschap (Bacon, 1988, p. 17):

“Want de mens is slechts de dienaar en de duider der natuur.”

Waartoe de menselijke scheppende vermogens in staat zijn voor het welzijn van de maatschappij schetste hij in zijn utopie *Het nieuwe Atlantis*. Veel van zijn visionaire ontwerp voor een moderne samenleving is bewaarheid geworden.

De moderniteit als beschavingstype (Couwenberg, 2020) dreigt evenwel uit haar voegen te barsten. Een intercultureel en ecologisch ethos voor de kosmopolis is nu bittere noodzaak geworden. Dit doet een appèl op de creatieve vermogens van een ieder.

De QFWF wil daartoe bijdragen met de ontwikkeling van educatief materiaal uit het QFWF-storytelling programma *Animal Wisdom*.

In een volgende Gulden Snede meer over de organische groei van dit programma tot meer educatieve ‘vruchten’ rond de vormende waarde van dierenverhalen en kunstzinnige expressies van dieren in hun element.

De QFWF Ontmoetingsdag 2021

Een voorproef van kunstzinnige expressies van dierenwijsheid uit het QFWF storytelling programma *Animal Wisdom* zal tijdens de QFWF Ontmoetingsdag 2021 worden gepresenteerd. Vooral de wijsheid van vogels zal – via dans, digitale en kunstbeelden, muziek, spel en theater – geplaatst in een intercultureel perspectief. Deze stimuleren tot:

- Fenomenologisch waarnemen van de elementaire wijsheid van dieren;
- Interculturele dialoog over de karakteristieke culturele vormen waarin wijsheid der dieren is verbeeld;
- Dialogisch ont-dekken van transculturele thema’s van levenskunst, die culturen met elkaar verbindt vanuit een kosmopolitisch ethos.

Met dit vormende materiaal uit de Gulden Snede beoogt de QFWF bij te dragen aan een cultuur van openheid, pluriformiteit en inclusie.

Literatuur

- Bacon, F. (1988). *Het Nieuwe Atlantis*. (Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door A.S.C.A. Muijen). Amsterdam/Baarn: Ambo.
- Borchert, B. (1994). *Mystiek. Het verschijnsel, de geschiedenis, de nieuwe uitdaging*. Haarlem: J.H. Gottmer.
- Campbell, J. (2008 [origin 1949]). *The Hero with a Thousand Faces*. Novato, California: New World Library.
- Campbell, J. (2002). *Gij zijt dat: Transformatie van een religieuze metafoor*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Coudert, A. (1984). *Alchemie. De steen der wijzen*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Couwenberg, W. (2020-3). Moderniteit als beschavingstype ter discussie. *Wijsheidsweb*. Geraadpleegd op 2021-04-07 van <https://wijsheidsweb.nl/wijsheid/moderniteit-als-nieuw-beschavingstype-ter-discussie>.
- Grimm (1981). *Sprookjes voor kind en gezin*. (Volledige uitgave van de 200 sprookjes en 10 kinderlegenden verzameld door de gebroeders Grimm met uitvoerige aantekeningen en registers). Rotterdam: Lemniscaat.
- Harari, Y.N. (2018). *Sapiens. Een kleine geschiedenis van de mensheid*. (Vertaling Inge Pieters). Amsterdam: Uitgeverij Thomas Rap.
- Jung, C-G. (1933). *Modern Man in Search of a Soul*. San Diego, CA: A Harvest Book: Harcourt Brace & Company.
- Jung, C-G. (1993 [origin. 1950, transl. Pety de Vries-Ek]). *Symbolism of the Mandala* [Symboliek van de Mandala]. Lemniscaat: Rotterdam.
- Kunneman, H. (2005). *Voorbij het dikke-ik. Bouwstenen voor een kritisch-humanisme*. Amsterdam: SWP.
- Kunneman, H. (2017). *Amor complexitas. Bouwstenen voor een kritisch humanisme II*. Amsterdam: SWP.
- Moerland, B. (1992). *Schatgraven in Nag Hammadi. Een inleiding tot de gnostiek*. Den Haag: Uitgeverij Synthese – Mirananda.

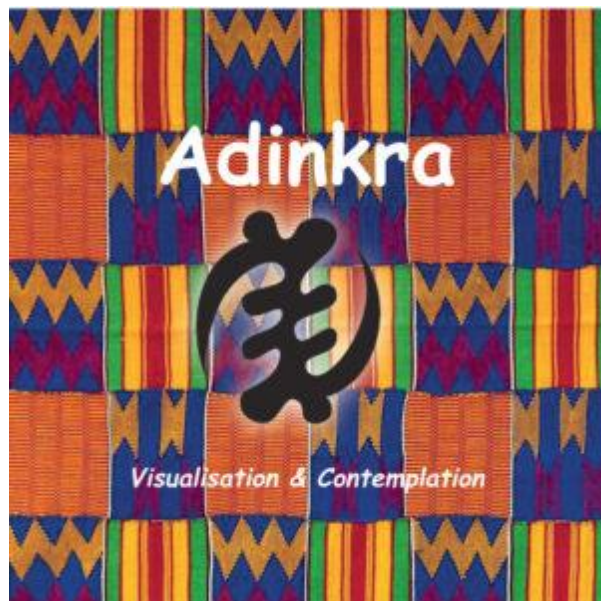
- Muijen, H. & Brohm, R. (2018). Art Dialogue Methods: De kracht van kunst en dialoog voor het ontwikkelen van morele werkgemeenschappen. *Waardenwerk*. (73), 113-129.
- Muijen & De Ronde (2020). Een methodologie van morele bewogenheid. Over de dynamiek van pathos, logos, mythos en ethos in begeleidingskundig handelingsonderzoek. *Waardenwerk*. (81), 33-42.
- Narby, J. (1998). *The Cosmic Serpent. DNA and the Origins of Knowledge*. St. Ives: Phoenix.
- Nussbaum, M. (2013). *Politieke emoties. Waarom een rechtvaardige samenleving niet zonder liefde kan*. (Vertaald door Peter Diderich en Carola Kloos). Amsterdam: Ambo.
- Pinto, N. (2006, 2e druk). *Kon Nanzi a nèk Shon Arei: i otro kuantanan antiano di e araña sabí; Hoe Nanzi de koning beet nam: en andere Antilliaanse verhalen over de slimme spin*. Amsterdam/ Curaçao: Zirkoon Uitgevers & Fundashon Instituto Raúl Römer
- Plattner, S. & Vonk, E. (Ed.) (2019). *Congo tales: Told by the People of Mbomo*. (Photographs by Pieter Henket). Munich/London/New York: Prestel.
- Quispel, G. (red.) (1992). *De Hermetische Gnosis in de loop der eeuwen. Beschouwingen over de invloed van een Egyptische religie op de cultuur van het westen*. Baarn: Tirion.
- Scott Littleton, C. (red.) (2005). *Een geïllustreerde geschiedenis van mythen en verhalen uit de gehele wereld*. Kerkdriel: Librero.
- Tagore, R. (1950). *Wij-zangen. Gitanjali*. (Vertaald door Frederik van Eeden). Deventer: Kluwer.
- Ten Berge, H.C. (1987). *Mythen en fabels van Noordelijke volken*. (Samengesteld, vertaald en ingeleid door H.C. Ten Berge). Amsterdam: Meulenhoff.
- Trungpa, Ch. (1990). *Shambhala: De Weg van de Krijger*. Cothen: Uitgeverij Servire.

Bijlage 2: Aanvraag QFWF-Intercultural Storytelling project-Propal arts-dialogues for Global Citizenship (wereldburgerschapsvorming)

- ➔ Short term project Webinar Workshops i.s.m. een bibliotheek en school: pp.2-5
- ➔ Envisioning Long term project: pp.6-9

Designed by the Quest for wisdom foundation:

- Dr. Heidi Muijen
President, Quest for wisdom foundation
- drs. Tess van Dongen
Engelse Taal en Letterkunde - KU te Nijmegen
- Nivedita Yohana, PhD
Doctorate in English Literature, University of Mysore, India
- Louise F. Müller, PhD
lecturer and researcher African & Intercultural philosophy

Intercultureel storytelling project

De stichting QFWF gaat een drietal workshops interculturele storytelling online zetten op haar videokanaal en als Webinar aanbieden, als een soort 'summerschool': zowel voor buurtbewoners en bibliotheekbezoekers als voor leerlingen van lagere en middelbare school en de betrokken ouders en leerkrachten. We willen 3 workshops online aanbieden: 1 geschikt voor leerlingen van de lagere school, 1 geschikt voor Middelbare school-leerlingen en 1 geschikt voor ouders en leerkrachten, buurtbewoners en bibliotheekbezoekers.

Ondanks de versoepeling van de coronamaatregelen hebben leerlingen en scholen blijvend behoefte aan digitale vormen van onderwijs en 'blended learning' om het beperkte leren tijdens de coronacrisis aan te vullen. Ook open voor buurtbewoners en bezoekers van de bibliotheek, die in storytelling uit verschillende windstreken zijn geïnteresseerd. Voor dit project wil de QFWF haar interculturele spel- en dialoog- & storytelling programma's in digitale vorm als online workshops en een webinar ter beschikking gaan stellen via scholen en bibliotheken.

Doel: global citizenship

De Quest for wisdom foundation (QFWF) heeft meerdere [interculturele programma's](#) ontwikkeld en uitgevoerd op basis van spel & dialoogvormen en een [wijsheidsweb](#) met wijsheden uit alle windstreken.

Dit jaar heeft de QFWF een wijsheidskaartenspel uitgegeven, [Adinkra](#), ten behoeve van interculturele communicatie op basis van Ghanese spreekwoorden en symbolen.

Het is reeds meerdere malen gebruikt als een masterclass op middelbare en HBO-scholen ten behoeve van het vormgeven van hun pedagogische opdracht te werken aan culturele diversiteit en de maatschappelijke verantwoordelijkheid voor een meer inclusieve samenleving.

Ondanks de versoepeling van de coronamaatregelen zal er wellicht blijvend gebruik worden gemaakt van digitale vormen van onderwijs en 'blended learning'. Derhalve wil de QFWF haar interculturele spel- en dialoog- & storytelling programma's ook in digitale vorm ter beschikking gaan stellen aan scholen en bibliotheken.

QFWF heeft in de loop der jaren een netwerk opgebouwd met [bibliotheek](#) en professionals interculturele communicatie op basis van [arts-based-dialogues](#). Aan de 'face to face' educatieve materialen worden er digitale versies toegevoegd, zoals de [game Quest for wisdom](#).

Belang van scholen en bibliotheken bij het project Interculturele Storytelling

QFWF organiseert activiteiten die een bijdrage leveren aan een inclusieve samenleving, culturele diversiteit en interculturele communicatie. Het project 'Interculturele Storytelling' richt zich in het bijzonder op 'Wereldburgerschap' & 21st century skills:

- Global citizenship
- Kritisch denken en Creativiteit
- Communicatie en Samenwerken
- Zelfsturing en Verantwoordelijkheid

Doelgroep

Basisschool leerlingen/ Middelbare school leerlingen in de Bijlmermeer. Ouders en leerkrachten rond de school; buurtbewoners en bibliotheekbezoekers.

Werkwijze: Arts-Dialogues-Methods

Arts-Dialogues is een werkwijze die storytelling combineert met muziek, drama, dans, poëzie en filosofie. Traditioneel zijn verhalen ingebed in theater, muziek, dans, beeldende kunsten. Door toegepaste kunstvormen te gebruiken vermijdt de QFWF de identificatie met een bepaalde cultuur of ideologie. Door verhalen uit alle windstreken te gebruiken, geeft het QFWF-storytelling programma uitdrukking aan pluralistische visies op het leven en dat wijsheid veelkleurig is: zowel in woord als in beweging, zingend en verbeeldend. Door met arts-dialogues-methods te werken maken kinderen en studenten 'van binnenuit' kennis met de verschillende culturen die de kosmopolis rijk is. Zo werken zij 'spelenderwijs' aan 21ste-eeuwse vaardigheden en wereldburgerschap.

Opzet driedelig Webinar/ workshop Interculturele storytelling

A. [Storytelling programma](#) voor Bibliotheek bezoekers, ouders en leerkrachten; middelbare en lagere school leerlingen: "When animals narrate cultures" (digital) game on transcultural wisdom about animals from stories in East, West, South, North

B. [Adinkra](#) wijsheid uit Ghana: spreekwoorden & symbolen: voor middelbare scholieren

C. [ABC van de Wijsheid boek](#): i.s.m. stg.Culturele droomwevers: voor lagere school leerlingen

Uitvoering

Een samenwerkings project met

- School en bibliotheek in Bijlmermeer

QFWF-experts:

Ghanaian/ West-African storytelling: lecturer and researcher [Louise F. Müller](#), PhD:

Indian storytelling by [Nivedita Yohana](#), PhD

met samenwerkende partners:

Netwerkpartners:

- Henry Muldrow & his foundation [Culturele Droomwevers](#), Amsterdam
- Dr. [Kofi Dorvlo](#), African linguistics and literature ; Ghanaian former visiting research fellow of the African Studies Centre Leiden
- Mr. [Hady-Jane Guds](#) & her foundation stichting GIF4YES

QFWF-Visie achter het Interculturele Storytelling project

In de huidige tijd met oplevend religieus fundamentalisme en andere dogmatische ‘ismen’ is het belangrijk dat kinderen en studenten leren uit de geschiedenis en van meerdere culturen en. In elke dominante cultuur zijn er ook steeds onderstromen en klinken er minderheidsstemmen in het maatschappelijke debat. Stemmen, die meer ‘rekkelijke’ interpretaties van culturele en religieuze verhalen en symbolen voorstaan. Daarmee leren kinderen en studenten zich te ontwikkelen tot burgers van [de kosmopolis](#).

De kracht van storytelling

In alle delen van de wereld vertolken de spraakmakende verhalen , rituelen en symbolen het kloppende hart van een culturele gemeenschap.

Denk aan het epos over Odysseus en de Griekse mythen, het Indiase epos de Mahabharata, de verhalen van Anansi de spin, de sprookjes van Grimm en andere volksverhalen waarin held(inn)en, dieren, bomen, heksen en natuurgeesten figureren, die symbolisch vertellen van heldendaden en rampspoed, (on)deugden en slimme streken, de eeuwige strijd tussen goed en kwaad.

Verhalen met wijsheid

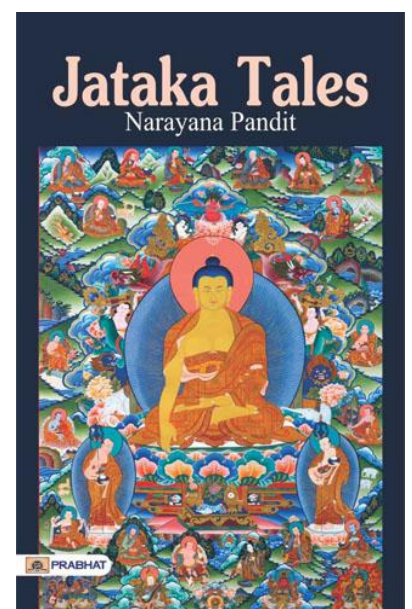
Zo vertolken dieren in de verhalen van vrijwel alle culturen een bijzondere rol: ze spiegelen de deugden en ondeugden voor, die we eigenlijk in de mensenwereld tegenkomen. Denk aan Van den vos Reynaerde en aan Anansi de Spin: beide waren slimmeriken, zogenaamde trickster figuren.

Indiase verhalen uit de eerste hand

Nivedita Yohana van de QFWF vertelt zowel vanuit haar persoonlijke als professionele ervaring:

“Omdat India een land van verschillende culturen is, heeft elke staat en elk district zijn eigen stijl van vertellen. Terwijl sommigen vertellen, gebruiken anderen rekwisieten zoals poppen, maskers en zelfs muziekinstrumenten. Sommigen verhalen worden verteld door middel van dans en muziek.”

- Een traditionele Indiase manier van storytelling is “Panchatantra”: verhalen worden verteld, gevolgd door discussie. Dit is een uitstekend middel om te leren luisteren, vragen te stellen, eigen mening te uiten en naar het perspectief van anderen te luisteren.
- Een verhaal vertellen en luisteraars uitnodigen het verhaal in eigen woorden te vertellen en een alternatief einde te geven.
- Story Circle: rond een ‘titel’ begint iemand in de kring een verhaal te vertellen en stopt na een paar zinnen. De volgende persoon pakt de verhaallijn op, geeft het woord door, aan wie iets wil toevoegen, enzovoort, totdat het verhaal tot een einde komt.

- Verhaal rond spreuken, gezegden en spreekwoorden: Welke (zelf verzonden) verhaal vertelt dit spreekwoord of gezegde?

Bijvoorbeeld:

- Om één leugen te verbergen, zijn duizend leugens nodig. (India)

- Wijsheid van dieren in mythen en fabels

Welke dierenfiguren tonen de wijsheid of domheid, de deugden en ondeugden van mensen die de leerlingen kennen (vader, moeder, leraar, zus, broer van de leerling) of van zichzelf! Iedereen maakt een verhaal met dierenfiguren in de hoofdrol.

- Een foto zegt meer dan 1000 woorden

Leerlingen selecteren uit een keur aan schilderijen. Welk verhaal vertelt dit beeld?

Meer informatie over de stichting Quest for wisdom foundation

De QFWF is op 10 oktober 2016 opgericht vanuit de inspiratie dat de verschillende wijsheidswegen die er in Noord en Zuid, Oost en West zijn ontwikkeld, meerwaarde en schoonheid toevoegen aan de samenleving. Zij heeft de culturele ANBI-status gekregen vanwege de aard van haar culturele activiteiten die de algemeen nut bevorderende doelstelling uitdragen.

Inclusieve samenleving

De culturele ANBI-status geeft erkenning aan de culturele en maatschappelijke waarde van de activiteiten en projecten die de QFWF organiseert. Haar diensten en producten hebben zowel een kunstzinnige maatschappelijke als inter-culturele waarde, ter bevordering van wereldburgerschap. Die doelstelling draagt de QFWF uit vanuit haar visie op de noodzaak van religieuze en filosofische pluriformiteit in een inclusieve samenleving. Daartoe wil zij interculturele levenskunst helpen bevorderen. Dat

doet zij door het zogenoemde [Rad van interculturele levenskunst](#): daarin krijgen de verschillende culturele, religieuze en filosofische opvattingen en stromingen een symbolische plek langs 'de spaken van het Rad'. Het Rad drukt de pluriformiteit aan visies uit, die de multiculturele samenleving rijk is: door ze niet 'dogmatisch' op te vatten, maar als kleurrijke verhalen, rituelen en kunstzinnige expressies van wat een cultuur als waardevol beschouwt; kortom als levenskunst.

QFWF visie op Wereldburgerschap

De Quest for wisdom ziet wereldburgerschap als fundamenteel verbonden met de levenskunst open te staan naar andere culturen en voor 'de vreemde ander'. Nog meer dan kennis van andere culturen vraagt dit om een open houding, waarin iedereen zich kan oefenen. Bijvoorbeeld door zich af te vragen: hoe mijn leven *goed* te leven? Ieder mens deze vraag oprecht stelt en zich daarmee opent naar het leven zelf, zal ook open kunnen staan naar de schoonheid van verhalende, symbolische en kunstzinnige expressies uit andere culturen.

Wanneer je de culturele en religieuze verhalen hoort als een mogelijk of voorlopig antwoord op levensvragen, vormen ze geen bedreiging maar voegen ze waarde toe, vormen ze een appèl tot levenskunst. Als expressies van levenskunst ziet de QFWF de

diverse culturele en religieuze uitingen niet als definitieve antwoorden, maar als schoonheid die het leven bezingt en als wijsheid, die van generatie op generatie doorgegeven levenslessen bevat.

Verbinding in plaats van polarisering

Juist in de huidige tijd van polarisering en religieus fundamentalisme is het van belang dat de toekomstige generatie al vanaf de kleuterschool kennis maakt met de veelkleurigheid van de multiculturele samenleving. Hoe respectvoller zal de maatschappij worden wanneer kinderen met de paplepel interesse voor elkaars culturele achtergrond en 'het anders zijn' van 'andere' kinderen meekrijgen. Wereldburgerschap als doorleefd besef dat de diverse culturele en religieuze uitingen de veelkleurige antwoorden zijn die er in de geschiedenis en in de verschillende windstreken op levensvragen gegeven zijn.

Drie Quests

De stichting streeft haar doelen na langs die Quests:

1. Het verzamelen, ontwikkelen en publiceren van (inter)cultureel en kunstzinnig materiaal voor het [Wijsheidsweb](#).
2. Het ontwikkelen van culturele wijsheid tot een [Gulden snede](#) van intercultureel educatief materiaal, zoals spel- en dialoogvormen en storytelling.
3. [Ontmoeten](#), het organiseren van levende ontmoetingen tussen culturen via Ontmoetingsdagen, Masterclasses en het QFWF-videokanaal.

Envisioning longer term project “Intercultural Storytelling:

Designed by the Quest for wisdom foundation

Goal

Inclusive society, cultural diversity and intercultural communication through

Intercultural Storytelling & arts-dialogues-methods for 21st century skills

- Global citizenship
- Critical thinking & Creativity
- Communication & collaboration skills
- Agency, sustainability & social responsibility

Target group

School children/ High School students; teachers and parents as a community

Picture of intercultural storytelling: the dazzling beauty of the White Snake Goddess is captured by Caroline Young as she shows her first arriving on earth in human form, charming even the koi in the pond.

Organization

A collaborative project

QFWF Intercultural storytelling team:

Drs. [Tess van Dongen](#); Dr. [Heidi Muijen](#); [Louise F. Müller](#), PhD; [Nivedita Yohana](#), PhD; and other [QFWF-participants](#):

- *collaborating partners:*
- a selected library and school in the target area
- Henry Muldrow & his foundation [Culturele Droomwevers](#), Amsterdam;
- Dr. [Kofi Dorvlo](#), African linguistics and literature; Ghanaian former visiting research fellow of the African Studies Centre Leiden
- Mr. [Hady-Jane Guds](#) & her foundation stichting GIF4YES

How the activities would be run

The programme will be run by using all kinds of little clips of videos showing storytelling music, theatre and traditional dances.

So in this way, by showing colourful visuals and music children and students are introduced to the cultural diversity storytelling traditions. Then, children and students are invited to participate in arts-based storytelling activities, followed by arts-dialogues to explore the intercultural significance of stories, transcultural symbols like the tree of life etc.

Who would run the programme

The part of Ghanaian/ West-African storytelling will be taken care of by lecturer and researcher [Louise F. Müller](#), PhD.

The part of Surinamese storytelling will be taken care of by

Mr. [Hady-Jane Guds](#) & her foundation stichting GIF4YES.

The part of Indian storytelling will be taken care of by [Nivedita Yohana](#), PhD.

Design of pilot programme: Three webinars/ workshops storytelling

A . “When animals narrate cultures” (digital) game on [transcultural wisdom](#) from stories in East, West, South, North

B. [Adinkra](#) wisdom on proverbs and symbols from Ghana

C. [ABC van de Wijsheid boek](#) from all corners of the world (Culturele droomwevers)

Vision and mission

In today's age of reviving religious fundamentalism and dogmatism it is important that children and students learn from history. Above all, that minority voices and cultural undercurrents are being heard and resonate in the social debate as a democratic principle towards an inclusive society.

Global citizenship is enhanced by practicing intercultural storytelling and discussing how stories and symbols are expressions of pluralist visions and how arts-dialogues-methods show wisdom in multifaceted ways. In this way, children and students learn global citizenship and 21st century skills as citizens of the cosmopolis.

Indian storytelling

Picture of Indian story The
Ho nest Woodcutter,
Source: [The Honest
Woodcutter](#)

Nivedita Yohana tells both from her personal and professional experience:

“India being a land of diverse cultures has every state and district follow its own style of storytelling. While some narrate, others employ props like puppets, mask and even musical instruments. There are some stories that are told through the medium of dance and music:

The traditional Indian folktale book “Panchatantra” is used to narrate stories followed by discussion. Storytelling through traditional music, drama, dance, poetry, and philosophy.”

The longer term programme

Global citizenship & 21st skills through intercultural storytelling & arts-dialogues

Based on the project ‘QFWF-intercultural storytelling’ there are possibilities to enrol a longer term programme. The main goal of which will be enhancing ‘21st century skills’ like intercultural communication, creativity and critical thinking.

The project will be executed by professionals in the field of intercultural storytelling, arts-based methods and dialogue. Thereby the focus more than conveying knowledge of cultural diversity: arts-dialogues and sharing stories from different cultural backgrounds in order to develop values of global citizenship, cultural diversity and intercultural wisdom as a community of children/ students/ parents/ teachers.

Highlighting Ghanaian / Surinamese / Indian storytelling traditions

Workshops storytelling from Ghanaian/ Surinamese and Indian traditions:

West-African story telling time with arts-based methods: Adinkra!

The art of storytelling both from West-Africa, especially Ghana with significant reference to “*Kwaku Ananse*” who is usually given such names as: Ananse the trickster, Ananse the wise man, Ananse the bad man etc. in most of his stories.

Through dialogue children and students will get insight in the ethos and story behind the Akan traditional stories, symbols and rituals, such as the Naming ceremony in Ghana.

The workshop is based on the game [Adinkra](#). Hearing about the background of West-African philosophy and playing the game will increase your insight into the ethos and oral wisdom expressed by the symbols and proverbs of the cultural Akan group in Ghana, West Africa. ‘Adinkra’ refers to the symbolic language of the Akan, which one can find on cloth, royal emblems, gold weights, buildings, jewellery and regalia.

Surinamese storytelling: Anansi migrated with enslaved people to the Caribbean

Storyteller Hedy-Jane Guds developed a [workshop](#) in which she shows and tells the story behind one of her “African diaspora” dresses. It reflects both the oppressive colonial past and the visualization in this fabric of a new pattern, a perspective of liberation!

Indian storytelling time with arts-dialogues-methods:

The tradition of storytelling has long been embedded in the Indian culture. Having a close knit family unit, the stories laced with wisdom is narrated to children by the elderly.

Katha (Story) is an Indian style of religious storytelling, performances of which are a ritual event in Hinduism. It often involves professional storytellers who recite Hindu religious texts such as Puranas, The Ramayana or Bhagavata Purana, followed by commentary.

Kathas sometimes take place in households, involving smaller stories related to the genre. Kathas instill moral values by revealing the consequences of human action (karma). India being a land of diverse cultures has every state and district follow its own style of storytelling. While some narrate, others employ props like puppets, mask and even musical instruments. There are some that are told through the medium of dance and music.

The programme is composed of mixed arts-based activities

- Showing video's based on Indian folktale book “Panchatantra” Encouraging the listeners to question, voice their opinion, listen to other's perspective to articulate.
- Narrating a story and then making listeners to repeat the story in their own words and give an alternate ending.

- **Story Circle:** One person begins a tale and stops after a few sentences. The next person picks up the story thread and continues it, then stops. Next person adds to it and so on until the tale comes to a resolution.
The story could begin with a pre-selected title or subject to guide the improvisation.
- **Story around Proverbs** - Have students pick a familiar proverb for example: “Slow and steady wins the race” and encourage them to come up with a story that proves this proverb - the age old wisdom. Multicultural proverbs offer interesting insights into the universality of wisdom as well. Invite students to look at proverbs creatively and imagine the story the proverb suggests.
For example:
 - One finger cannot lift a pebble. (Iranian)
 - When elephants battle, the ants perish. (Cambodian)
 - If you chase two hares, you will not catch either. (Russian)
 - The pot calls the kettle black. (United States)
 - It is better to turn back than to get lost. (Russian)
 - Talk does not cook rice. (Chinese)
 - To hide one lie, a thousand lies are needed. (India)
- **Creating Personal Fables**
Students are asked to assign animal characters to represent people they know (mother, teacher, brother, themselves) and create a story.

- **A Picture is Worth 1000 Words**

Students select a classical painting. From the painting as inspiration, one student constructs the first few sentences of a tale. Others help to enrich the story.

Educational goals

The QFWF-storytelling programme helps enhance cultural diversity and intercultural communication:

(Inter)cultural storytelling:

- For better appreciation of diverse cultural traditions, stories and different forms of storytelling;
- Acquainting children/ students with each other's cultures and explore the differences;
- Making children/ students curious about different expressions of wisdom: arts, proverbs, music etc of each other's (inter)cultural backgrounds

Conveying the trans-cultural values / pluriform perspectives on 'the good life':

- Help children/ students to articulate (moral, social, multicultural,...) experiences, appealing the imagination by means of storytelling and other arts-based activities;
- Acquainting children/ students with different (cultural) perspectives on 'the good life' and explore the differences
- Exploring in depth a (inter) cultural/ religious vision on 'the good life' (Confucian, Buddhist, Christian, Islamic, Indian, Taoist, Sufist,...)

Awareness of mono-cultural biases / raising consciousness of trans-cultural values

- Sharing the (inter)cultural backgrounds of the children/ students to elicit different perspectives on festivities, nature, gender, jobs, ...;
- Exploring differences and similarities;
- Raising awareness of biases from one's own culture
- Stimulating appreciation of each other's personal and (inter)cultural differences

Bijlage 3. Voortgangsrapportage van het QFWF-Storytelling project: Het eerste half jaar van de ontwikkeling van educatief materiaal.

Deze voortgangsrapportage betreft de toekenning van een subsidie door het Prins Bernard Cultuurfonds in samenwerking met het fonds voor Zuidoost aan de Quest for wisdom foundation (QFWF) voor een intercultureel storytelling project. Eind mei is er een subsidie aanvraag ingediend en in een schrijven dd 24 juni 2020 is de aanvraag gehonoreerd. In de bijlagen treft u de subsidie aanvraag en de toekenningbrief aan. Op 30 september is de eerste helft van het toegekende bedrag à € 850,- uitgekeerd.

In deze voortgangsrapportage leest u over de voortgang van de ontwikkeling van het programma voor het QFWF-storytelling project. Hieraan voegen wij een inschatting toe op welke termijn en op welke manier wij dit project kunnen gaan afronden. Ten slotte verantwoorden wij hoe wij het uitgekeerde bedrag hebben besteed.

Korte omschrijving van het project: Animal Wisdom - learning from animals how to bridge gaps between cultures!

*Afbeeldingen Oost en West - van links naar rechts:
paintings Fenix and Cosmic dragon door Caroline Young en tekening van hemelse Vogel
Griep uit sprookje van Grimm door Chrisje Ronde*

In het QFWF-storytelling programma komen zowel kenmerkende culturele verschillen naar voren – zoals de draak als belichaming van goede (oost) of van slechte krachten (west) – als boeiende overeenkomsten, zoals de vuurvogel, die als Garuda, Fenix of Phoenix en vogel Griep in Oost en West geldt symbool van de reis van de ziel en van transformatie. Rond de grenzen overschrijdende (transculturele) betekenis van dergelijke mythische symbolen, is het concept van dit project ontwikkeld: dat het vertellen van deze verhalen verbindend kan werken en er zo bruggen tussen culturen kunnen worden geslagen; op pijlers van eigenheid (de eigen traditionele verhalen) naar andere culturen.

Met een ontwikkelteam heeft de QFWF verhalen verzameld, waarbij vooral op de rol van dieren is gefocust. Hierbij bleek naast cultuureigen aspecten van de verhalentradities uit Oost en West, Noord en Zuid, ook een boeiende overeenkomst. De dieren spelen een vergelijkbare rol wat betreft de ‘moraal van het verhaal’: ze belichamen kracht en wijsheid, die we – afgaande op spreekwoorden en sociale codes – ook graag in mensen terugzien. Dit idee treffen we aan in gezegden zoals ‘zo moedig als een leeuw’, ‘zo gelukkig als een vis in het water’, ‘zo vrij als een vogel’, enz..

Afbeeldingen Oost en West - Cranes (l) door Caroline Young en Raaf (r) door Chrisje Ronde

Het doel achter het QFWF-storytelling project is educatief: door de verhalen te hertellen en te verbeelden komen ze zodanig in de beleving van toehoorders dat de verbindende kracht *intercultureel vormend* zal

kunnen uitwerken. Dit doel zal worden bereikt door het materiaal niet alleen zo breed mogelijk te delen (via de [QFWF Nieuwsbrief](#), [Videokanaal](#) en [informatie](#) op [websites](#)) maar tevens verder te ontwikkelen tot educatieve vormen. Een tweetal try out workshops dienen daarbij als basis: als pilot voor de ontwikkeling van een inleidende interculturele les en een verdiepend programma.

De ontwikkeling van materiaal tot een pilot: juli - december 2020

Tijdens het eerste halfjaar vanaf de start van het project heeft het QFWF-team verhalen voor het interculturele storytellingprogramma verzameld. In totaal 30 verhalen uit cultureel diverse storytelling tradities uit de vier windstreken: mythen van Noordelijke indigenous peoples, Europese sprookjes, Congolese verhalen, Chinese en Indiase mythologie. Deze verhalen zijn zowel in het Nederlands als in het Engels herteld en er zijn reflecties op inter- en transculturele waarden en thema's aan toegevoegd.

Ook is het QFWF-team doende het educatieve doel van het project (de 'moraal van het verhaal') in samenwerking met kunstenaars niet alleen in tekst maar ook op artistieke, filosofische en interculturele wijze te verwoorden en te verbeelden. Hiertoe heeft de QFWF vier beeldend kunstenaars aan zich weten te binden, die de 'animal wisdom' op geheel eigen en tot de verbeelding sprekende wijze kunnen overdragen.

Afbeeldingen Oost en West - Happy Koi (r) door Caroline Young en Botje (l) uit het sprookje van Grimm door Chrisje Ronde

De volgende beeldend

kunstenaars zijn in

het eerste half jaar van het project gestart met het maken van artistieke expressies van de dieren uit de:

- oosterse (Chinese) verhalen: Caroline Young
- westerse (Europese) verhalen: Chrisje Ronde
- zuidelijke (Congolese) verhalen: Louis Van Marissing
- noordelijke verhalen (inheemse volken van Noord Amerika): Robin Stemerding

Zowel de beelden (voor zover ze reeds beschikbaar waren) als de hertelde verhalen zijn tijdens de jaarlijkse Ontmoetingsdag van de Quest for wisdom foundation op 17 oktober 2020 gepresenteerd. Er zijn van deze dag opnamen gemaakt, waarmee er in het komende half jaar een follow up aan het project kan worden gegeven. Het opgenomen materiaal zal worden gemonteerd teneinde het als educatief materiaal te ontsluiten.

Follow up pilot: (digitale) interculturele les: december 2020-mei 2021

Het verzamelde en op de Ontmoetingsdag gepresenteerde materiaal zal in de volgende fase van het project tot educatief materiaal verder worden ontwikkeld. Als eerste stap en oplevering van het project zal een onderdeel van het programma dat op de jaarlijkse Ontmoetingsdag is gepresenteerd – de workshop “When Animals Narrate Cultures” – tot een (digitale) interculturele les aangeboden worden, gericht op de beoogde doelgroepen (Scholen/ Bibliotheek Amsterdam Zuid-Oost en Weesp).

Een tweede onderdeel/ workshop uit het programma vormt een pilot voor verdere ontwikkeling tot een verdiepend QFWF-storytelling programma. Bijvoorbeeld in de vorm van een les module – mede gericht op de beoogde doelgroepen bibliotheken en scholen in de regio Amsterdam Zuid-Oost en Weesp – en in de vorm van een tentoonstelling van de beeldende, muzikale en andere artistieke expressies die bij de verhalen worden ontwikkeld en verzameld. Deze follow up van het verwerkte en tentoongestelde materiaal zou tevens kunnen uitmonden in een publicatie. Dit zou een vervolg vormen op het door QFWF ontwikkelde en [gepubliceerde Adinkraspel](#) op basis van Ghanese wijsheid.

De presentatie van het storytelling programma: twee workshops als pilot voor de verdere ontwikkeling van educatief materiaal

Afbeelding door Caroline Young bij de story The White Snake Princess

De inter- & transculturele doelstellingen van het QFWF-storytelling programma zijn tijdens de QFWF- Ontmoetingsdag op 17 oktober 2020 in twee workshops getoond:

Workshop 1: When Animals Narrate Cultures...

De eerste – tot **een inleidende (digitale) les** uit te werken – workshop vormt een ‘polyloog’. Dat wil zeggen een dialoog vanuit meerdere media: “van tekenen naar betekenen”. De workshop bestaat uit vier stappen die, via verbeelding, reflectie en dialoog, zowel creatieve vermogens als begripsvermogen aanspreken.

Centraal staat een vreemd, onbekend dier als de metafoor voor ‘de vreemde ander’. De workshop brengt tot beleving hoe spreekwoorden en verhalen van dieren en wijsheid en vooroordelen van een cultuur bevatten. De oefening maakt voelbaar hoe woorden en beelden de eigen en vreemde culturele filters weerspiegelen. Op gelaagde en gefaseerde wijze worden filosofische en interculturele kwesties aangeroerd in het spanningsveld tussen culturele wijsheid en vooringenomenheid (cultural biases).

Workshop 2: Animals as Wisdom Seekers

Afbeelding door Caroline Young bij de symboliek van de tijger kosmische Ying krachten

Een tweede – tot *een verdiepende module* uit te werken – workshop cirkelt rond de perspectiefwisseling van Oostelijke naar Westelijke, van Noordelijke naar Zuidelijke vertellingen rond steeds dezelfde 5 dieren(groepen). Het QFWF-storytelling programma geeft die perspectiefwisseling vorm door de verhalen te hertellen vanuit het spanningsveld ‘culturele en elementaire’ wijsheid over dieren versus vooringenomenheid en ‘cultural biases’.

Vijf aan de vijf elementen gebonden dieren(groepen) staan steeds centraal in de

verhalen: dierenwijsheid van de slang – gekoppeld aan het element aarde; vissen – in het water; vogels – in de lucht; katachtigen (tijger, leeuw, zeeleeuw) – geassocieerd met het element vuur; en van fabeldieren (draak, vogel Grijp, Sninniq, spinnengeest/ talking drum) – als wezens die aan het vijfde element, de ether, zijn verbonden.

De artistiek verbeelde dieren uit de dierenverhalen figureren, door de perspectiefwisseling in het QFWF-storytelling programma, *als leermeesters van elementaire en interculturele levenskunst*. Ze zullen steeds worden gezien vanuit vier culturele regio’s uit Oost, West, Noord en Zuid: het culturele perspectief van Chinese mythologie, Europese (Germaanse) sprookjes, mythen van de inheemse volken van Noord-Amerika en volksverhalen uit Congo.

Oplevering van het project en follow up: voorjaar 2021

Naar verwachting zal de (digitale) interculturele les “When Animals Narrate Cultures...” in de periode december-februari organisatorisch en technisch kunnen worden afgerond. Mede afhankelijk van de wijze waarop de tweede (gedeeltelijke) corona lockdown zal verlopen, zal er in de periode maart-mei 2021 aan de beoogde doelgroepen via een Bibliotheek en scholen in Amsterdam Zuidoost/Weesp ook een ‘levende’ interculturele les als workshop worden aangeboden. Met de (aangeboden) workshop en de digitale interculturele les is het project afgerond. Deze afronding dient er mede toe belangstelling op te wekken voor een mogelijk vervolg in de vorm van de uitwerking van de verdiepende module, “Animals as Wisdom Seekers”, op basis van de tweede pilot/Workshop.

Deze verdiepende (digitale) module voor interculturele levenskunst kent drie fasen: narratief, intercultureel reflectief/dialogisch en transcultureel creatief. Dit in een passende opbouw met presentaties (het QFWF-storytelling materiaal), instructies voor oefeningen door QFWF-team/ leerkracht van school en creatieve uitwerking door de leerlingen. Deze fasering van de verdiepende module bestaat aldus uit:

- a) **Introductie:** het in beleving brengen van dieren wijsheid met de kunst van het verhalen vertellen en door middel van beeldende en andere artistieke expressies;
- b) **Oefenen:** reflectie op dierenwijsheid vanuit een specifieke culturele invalshoek (van de gekozen Oostelijke, Westelijke, Noordelijke, Zuidelijke storytelling tradities)

- c) **Perspectiefwisseling:** creatieve verwerking, die zowel recht doet aan de verschillen tussen de diverse verhalen en verteltradities als aan verbindende transculturele symboliek in de verhalen.

Tijdens de Ontmoetingsdag 2020 is als voorbeeld van een gelaagde her-vertelling “de wijsheid van de slang” als pilot uitgevoerd, onder de noemer “Slangen gif(t): Vier culturele invalshoeken op de slang”. Op vier verschillende wijzen van presenteren – filosoferend, vertellend, verbeeldend, muzisch en dialogerend – kwam het thema ‘slangengif(t)’ in de beleving: de kracht en wijsheid van de slang blijkt vanuit culturele perspectiefwisseling in de diverse verhalen vooral te wijzen op ‘dubbelzinnigheid’ als kwaliteit. De slang ‘is’ niet alleen een ‘slecht’ wezen, maar een wezen met gif en giften: als kenner van goed en kwaad, als wezen met genezende en creatieve zowel als destructieve en dodelijke kracht.

Samenvattend en toekomstperspectief

Afbeeldingen West en Noord: Slang door Chrisje Ronde (l) en Meeting the Snake Mind (r) Robin Stemerding

Beide workshops zijn mede dankzij de toegekende subsidiegelden als pilots vormgegeven, als bron voor het

ontwikkelen van educatieve vormen op maat en ritme van de doelgroepen. En wel door middel van meerdere media: beeldend, muzisch, vertellend, dialogerend, digitaal.

Nog andere kunstvormen, zoals dans, spel en theater zullen bij de verdere ontwikkeling worden gebruikt. Het zich aldus langs meerdere mediale en artistieke wegen ontwikkelende programma is derhalve geschikt voor diverse leeftijd- en doelgroepen om aan een scala van inzichten en doelen te kunnen bijdragen. Overkoepelend doel van het QFWF-storytelling programma is het leveren van een ruimte van verbeelding en reflectie, waarin mensen vrij(er) worden van de eigen culturele referentiekaders en daarmee

- Kritischer zijn naar (eigen) culturele vooringenomenheid (interculturele doelstelling) en
- Vertrouwdheid en verbinding met andere culturen gaan ontwikkelen (transculturele doelstelling)

Deels zijn deze doelen specifiek op het thema dierenwijsheid gericht en op kennis van diverse culturen en hun verhalen tradities; deels zijn ze generieker van aard, zoals de vorming van een open en lerende houding, van kritische en creatieve vermogens en van andere attitude aspecten. Teneinde de samenhang tussen lerende houding en haar bijdrage aan inclusie te benadrukken zijn de leerdoelen van het QFWF-storytelling programma geformuleerd als onderzoekende, inkluderende leervragen:

- 1) Wat vertellen spreekwoorden, gezegden, mythen, parabels, legenden, sprookjes en andere verhalen uit de vier windstreken over de wijsheid van dieren?

- 2) Wat leren de dieren verhalen⁵ over culturele filters - gekleurde percepties van dieren - enerzijds als culturele vooringenomenheid (cultural bias) en anderzijds als cultureel diverse wijsheid?
- 3) Welke cultuurspecifieke beelden en omgang met dieren in de verhalen⁶ verbeelden tevens culturele beelden en wegen naar wijsheid? Wat aan dieren wordt toegeschreven kan ook (en soms vooral) voor mensen bedoeld zijn: opvattingen over 'het goede leven' en hoe een goed mens te zijn.
- 4) Hoe bieden de verschillende culturele dierenverhalen – door dieren(wijsheid) steeds vanuit andere culturele invalshoeken te bezien – een oefening in perspectiefwisseling, die daarmee kan bijdragen aan openheid voor de schoonheid van (culturele) verschillen?
- 5) Hoe biedt het QFWF-storytelling programma 'Animal Wisdom/ Dierenwijsheid' materiaal voor het kritisch afpellen van de eigen oordelen (deconstructie of fenomenologische 'epoche'⁷)?

De 5 leervragen kunnen steeds - naar maat en op het ritme van de specifieke doelgroep - als leerdoelen worden geconcretiseerd. Zodanig dat ze stappen vormen op weg naar wederzijds begrip en appreciatie van culturele verschillen; gericht op het creëren van verbindingen tussen culturen, door verbeeldingskracht en denkvermogen aan te spreken op een creatieve, kritische, inclusieve, vrije en open manier. Deze doelstellingen zijn verbonden met de QFWF missie, namelijk het stimuleren van:

- Interculturele dialoog⁸
door het ontdekken van (culturele en individuele) vooringenomenheid in de spiegel van dieren-wijsheid;
- Elementaire levenskunst⁹ en transculturele ontwikkeling
door dieren in hun element als Wisdom Seekers direct¹⁰ (fenomenologisch) en artistiek te vertolken, ter bevordering van verbindingen tussen culturen.

Het verdere toekomstperspectief is de uitwerking van het QFWF-storytelling programma tot een 'Animal Wisdom Game', waarbij meerdere kunstvormen, zoals dans, digitale en kunstbeelden, spel en theater, voor de vertolking van Animal Wisdom een rol spelen. Dit kunstzinnig gelaagde en pluriforme concept zal tijdens de Ontmoetingsdag 2021 worden gepresenteerd.

⁵ Wijsheidsweb: [The cat mothers burial service](#)

⁶ Wijsheidsweb: [The stories that shaped India and the Indians](#)

⁷ Wijsheidsweb: [Het boeddhafeenomeen](#)

⁸ Wijsheidsweb: [Het laten draaien van het Rad-Levenskunst en levensgeluk-15](#)

⁹ Wijsheidsweb: [Het volle leven-Levenskunst en levensgeluk-5](#)

¹⁰ Wijsheidsweb: [Oog krijgen voor wat je niet ziet](#)